

Státní oblastní archiv v Plzni

Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží, Klatovy

1880–1948

Inventář

EL NAD č.: 10646

AP č.: 733

Mgr. Lenka Špačková

Klášter 2017

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií	4
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	8
III. Archivní charakteristika archivního fondu	9
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	11
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	12
Seznam použitých pramenů a literatury	13

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	16
Příloha č. 2: Výrobky řemenárny, sedlářského a brašnářského oddělení	18
Příloha č. 3: Životní osudy potomků továrníka Jindřicha Singera	18
Příloha č. 4: Přehled provozů na počátku roku 1945	19
Příloha č. 5: Přehled počtu zaměstnanců v letech 1939–1945	19

Inventární seznam

I. Vedení a správa	21
II. Zaměstnanci	22
III. Finance a účetnictví	23
IV. Obchod	26
V. Výroba	26
VI. Technická dokumentace	26
VII. Dokumenty majitele a jeho rodiny	27

Úvod

I. Vývoj původce archiválií

Původcem archiválií archivního fondu Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží, Klatovy zpřístupňovaných tímto inventářem je: Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech, 1842–1948.

Tradice textilní a kožedělné výroby v Klatovech je velmi bohatá. V minulosti v těchto odvětvích nalézalo uplatnění množství pracovníků nejen místních, ale i ze širšího okolí. Orientace na pánské prádlo či výrobky z kůže byla logická mj. proto, že řada zakázek plynula od vojska, které tady dlouhodobě pobývalo. Z dalších oborů můžeme zmínit alespoň strojírenství, chemický nebo potravinářský průmysl. Jejich rozvoj lákal do města nové obyvatele. Zatímco v roce 1869 čítaly Klatovy se svými předměstími 7 935 osob, do roku 1910 vzrostl jejich počet na 14 015. Důležité bylo též zavedení železniční dopravy. Továrny vznikaly na více místech, hlavní průmyslovou zónou se ovšem stalo Říšské předměstí v severozápadní části města poblíž nádraží. Právě do této lokality byl situován Singerův závod i několik dalších provozů, jatka či dvě parní pily.

Počátky proslulé kožedělné továrny je nutno hledat v nedalekém Strážově, odkud pocházel její zakladatel Bohumil (Gottlieb) Singer, příslušník tamní židovské komunity, která je doložena už v 15. století. Ve 2. polovině 19. století se začali místní Židé stěhovat především do Klatov, kde se jim naskývaly lepší životní perspektivy.

Kromě Strážova přicházeli do města rovněž z Nýrska, Janovic nad Úhlavou, Švihova či Chudenic a výraznou měrou se podíleli na rozkvětu zdejšího průmyslu a podnikání. Emancipace židovské minority však nebyla vždy zcela bezproblémová, což lze ilustrovat několika příklady. Jedním z nich může být případ, kdy byla na počátku 80. let 19. století Bohumilu Singerovi a Josefu Porgesovi, předsedovi židovské náboženské obce, zamítnuta žádost o měšťanské právo. Poměry se nicméně postupně měnily a Židé byli přijímáni do místních spolků i voleni do městského zastupitelstva.

Strážovský podnik Bohumila Singera byl založen roku 1842 a do Klatov se přesunul v roce 1876. Nejprve fungoval v domě čp. 57/I v dnešní Vančurově ulici. Později dílnu převzali jeho synové Jindřich (1857–1937) a Max (1866–1912). Bohumil Singer zemřel v Klatovech roku 1905. V roce 1906 bratři výrobu částečně přemístili na pozemky zakoupené nedaleko nádraží, kde postupně vyrostl podle plánů stavitele Karla Horáka nový rozsáhlý tovární komplex (ulice Franty Šumavského čp. 189/III). Veškerý provoz sem byl přenesen roku 1914. Mezitím se po Maxově smrti v roce 1912 stal jediným majitelem Jindřich Singer.

Roku 1918 do podniku vstoupil jeho syn Leo. S platností od 1. ledna 1918 byla firma vedena jako veřejná obchodní společnost. V lednu 1923 přistoupil coby veřejný společník mladší syn Otto. Dne 3. února 1930 došlo k podpisu společenské úmluvy, z níž mj. vyplývá, že otec z firmy vystoupil, a to zpětně k 1. lednu 1930.

Jindřich Singer se v Klatovech dobře etabloval, o čemž svědčí např. jeho členství v městském zastupitelstvu i okresním výboru. Angažoval se v Národní jednotě pošumavské, Měšťanské besedě a dalších spolcích. Kromě jiného byl rovněž držitelem stříbrné záslužné medaile Obchodní a živnostenské komory v Plzni a býval též členem výboru (představenstva) klatovské židovské náboženské obce. Když byl roku 1914 zvolen jejím předsedou Josef Feigl, stal se Singer jeho prvním náměstkem.

Továrna produkovala především hnací řemeny, různé druhy vojenských potřeb, cestovní kufry, kabelky, nákupní tašky, aktovky aj. Tomu samozřejmě odpovídal i název firmy, který zněl Bohumil Singer, továrna na kůže a hnací řemeny v Klatovech (německy Gottlieb Singer, Leder- und Treibriemenfabrik in Klattau), později pak Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech (německy Gottlieb Singer, Leder-, Treibriemen- und Lederwarenfabrik in Klattau).

Výroba součástí vojenské výstroje stoupla zvláště během první světové války, kdy firmám pracujícím pro státní erár a válečné hospodářství výrazně vzrostlo množství zakázek. Pro armádu se v Singerově závodě vyrábělo i v době druhé světové války. V předválečném období zpracovávala koželužna měsíčně až 150 000 kg surových kůží. Asi 60 % surovin bylo dováženo a zbylých 40 % pokryly domácí zdroje. Surové kůže se dopravovaly z Indie, Jižní Ameriky, Afriky, Jugoslávie, Španělska či Turecka. Mezi hlavní produkty koželužny patřily speciální stélkové a podšívkové kůže, dále se vyráběly řemenové, hlazenicové, strojové a brašnářské usně, vašety, koziny. Usně byly dodávány továrnám na obuv, hlazenice se zpracovávaly na vojenskou výstroj. Vašety se vyvážely do Velké Británie a Nizozemska, podšívkové kůže a koziny do Švýcarska, Spojených států amerických, stélkovic do Jugoslávie, Maďarska nebo Polska. V roce 1938 měla firma obchodní zástupce v Nizozemsku, Švýcarsku, Velké Británii, Švédsku a Spojených státech. Součástí podniku byla kromě koželužny také řemenárna, sedlářské a brašnářské oddělení (viz přílohu č. 2).

Ve válečných letech se Klatovy staly sídlem nacistických úřadů pro celé Pošumaví a část jižních Čech, mj. jednoho z dvanácti oberlandrátů (Oberlandrat Klattau), které byly v Čechách vytvořeny roku 1939. Zdejší služebna gestapa, v jejímž čele stál kriminální rada Heinrich Winkelhofer, fungovala v zabrané vile rodiny Singerových (dnes ulice Národních mučedníků čp. 192/IV). Židovské podniky se arizovaly a byli do nich dosazeni

tzv. treuhänderi (důvěrníci, v doslovném překladu správci věrné ruky). V některých závodech paradoxně po určitý čas nadále pracovali dosavadní židovští majitelé, neboť nový správce byl sice rasově a ideologicky vhodnou osobou, avšak ne vždy býval současně i schopným odborníkem a hospodářem. V Singerově továrně působil od roku 1939 jako treuhänder Wolfgang Graf, kterého na podzim 1944 nahradil Georg Schlicke. Ten spravoval ještě několik dalších podniků, konkrétně se jednalo o firmy Leo Krauskopf, první klatovská továrna na kamaše a pasy, Šimona Pollaka synové, továrna na kůže ve Velharticích, Mořic Weisl a syn v Miroticích, Josef Grund v Kolovči a Oskar Kafka tamtéž.

Do továrny byly nasazovány osoby židovského původu. V roce 1941 se vytvořilo oddělení, v němž pracovali výhradně Židé. Měli zde vymezenou výrobní místnost, šatnu, umývárnu, toalety a jejich pracovní doba byla organizována tak, aby se neselektovali s ostatními zaměstnanci. Pokud končila odpolední směna po 20. hodině, bylo jim vystaveno potvrzení, že se vracejí z práce, jelikož po osmé večerní již nesměli vycházet. S tímto dokladem se museli do svého bydliště dostat do 22 hodin.

Válka krutě zasáhla i samotnou rodinu Singerových, a to nejen ztrátami na majetku, ale především na životech. Jindřich Singer (1857–1937) se oženil s Arnoškou Freundovou (1863–1889), s níž měl dvojčata Arnošta a Roberta (*1889). Z druhého manželství s Marií Bandlerovou (1869–1936) se narodili Karolína (*1894), Leo (*1894) a Otto (*1898). Roku 1899 přišla na svět ještě další dcera, jež ovšem po několika dnech zemřela. Arnošt, jeho žena Otilie a dva synové, Robert, Karolína, její manžel Josef a dvě dcery zahynuli v koncentračních táborech (viz přílohu č. 3).

Leo Singer byl členem Obchodní a živnostenské komory v Plzni, představenstva Okresní nemocenské pokladny v Klatovech či komerčním a komorním radou. Z důvodu rasové perzekuce se jeho rodina v roce 1939 rozhodla odejít ze země. Nejprve žili ve Finsku, později v Brazílii. Totéž učinil i bratr Otto. Ve válečných časech podporovali československý odboj a různé organizace, např. Československý červený kříž.

Za druhé světové války firma využívala rovněž prostory v továrně Arnošta Weinera, v níž byla v roce 1941 zřízena dílna na produkci sedlářského zboží. Ve větším sále pracovalo padesát a v menším patnáct osob. Další výrobní prostory byly vytvořeny v bývalé klatovské chemické továrně. Pobočka se nacházela také ve Velkých Hydčicích u Horažďovic, kde si pro sebe treuhänder Wolfgang Graf roku 1940 zakoupil tovární areál, zatímco firma Singer v něm byla pouze v nájmu. Když jej v roce 1944 prodal Ernstu Müllerovi, přestěhovala se výroba částečně zpět do Klatov a dále do jiného objektu v Horažďovicích. Na začátku roku 1945 měl podnik pobočky nejen na území dnešního Plzeňského kraje, ale též v Praze (viz přílohu č. 4).

Vzhledem k poloze utrpěla továrna velké škody při leteckém útoku na klatovské nádraží, k němuž došlo 20. dubna 1945. Výbuchy značně poničily obytnou budovu pro zaměstnance a k ní přiléhající hradbu, skladiště a oplocení uzavírající tovární dvůr. Tlaková vlna poškodila ve všech objektech okna i střešní krytiny a kromě toho byl na střechách a nádvořích nános hlíny a různých součástí z nádraží. Dále musela být opravena železniční vlečka a zasypány krátery po dopadnutých bombách.

Leo a Otto Singerovi zahájili po skončení druhé světové války jednání o možnosti vrácení podniku, v němž je zastupoval jejich příbuzný Kurt Singer z Prahy, který byl navíc soudně jmenován opatrovníkem tehdy nezvěstných sourozenců Arnošta, Roberta a Karolíny. Arnošt Singer byl prohlášen za mrtvého 10. října 1946 a den úmrtí byl stanoven na 9. listopad 1942. Roberta prohlásili za mrtvého usnesením klatovského okresního soudu z 5. prosince 1946. Za den úmrtí bylo považováno datum 20. září 1944. Karolína Fischelová byla prohlášena za mrtvou 20. ledna 1947 a jako úmrtní den byl uveden 4. únor 1943.

Výměrem Okresního národního výboru v Klatovech z 3. července 1945 byla na podnik ve smyslu dekretu presidenta republiky č. 5 ze dne 19. května 1945, o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, uvalena národní správa. Dne 19. srpna 1946 prodali Leo a Otto Singerovi podnik firmě Polický, n. p., Chrudim za cenu 5 900 000 Kčs. Leo Singer smlouvu podepsal na základě plné moci potvrzené československým vyslanectvím v Riu de Janeiru i za svého bratra.

Při podniku byla zřízena odborná brašnářská, ozdobnická a sedlářská škola, již roku 1947 navštěvovalo šedesát učňů, z toho třicet jugoslávských, na jejichž výcviku se podílelo pět instruktorů. Vedení se dlouhodobě staralo i o své zaměstnance, kteří mj. mohli obědovat v závodní jídelně. U továrny byla velká zahrada, jež zásobovala kuchyni zeleninou. Existoval též podpůrný zaměstnanecký fond (viz přílohu č. 5).

Vyhláškou ministra průmyslu č. 1256 ze dne 27. června 1948, o znárodnění podniků podle zákona č. 114/1948 Sb., byla firma Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech s účinností k 1. lednu 1948 znárodněna zestátněním a s její majetkovou podstatou bylo dále naloženo podle vyhlášky ministra průmyslu č. 1416 ze dne 29. června 1948, o začlenění znárodněných podniků do Kozaku, kožedělných závodů, Klatovy, národního podniku. Ačkoliv do něj byla převedena celá řada provozoven, jeho hlavním základem se stala právě Singerova továrna, což se mj. projevovalo i tím, že se Kozak hlásil k dlouhé tradici existence firmy již od roku 1842.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Písemnosti původce byly v roce 1958 předány do PA Kozak, kožedělné závody, n. p. Fond uspořádal a koncept inventáře zpracoval roku 1969 podnikový archivář Zbyněk Hucek za metodické pomoci pracovníka Státního archivu v Plzni Ferdinanda Hadáčka. Rozsah fondu činil 2,5 bm. Ke konceptu inventáře posléze přibyl doplněk, obsahující především osobní spisy zaměstnanců a materiály z etapy národní správy, a to v rozsahu 0,36 bm.

V letech 1994 a 1995 byly z PA do SOA v Plzni delimitovány fondy z let před znárodněním, tedy archiválie vzniklé z činnosti předchůdců n. p. Tehdy byly předány i jejich EL a inventáře, respektive koncepty inventářů. V PA zůstal pouze fond Podnikové ředitelství n. p. Kozak Klatovy, který měl být údajně využíván k propagačním účelům. Vzhledem k adaptačním pracím v budově SOA v Sedláčkově ulici čp. 44 proběhla revize převzatých fondů až roku 1995. Byly zkontrolovány podle archivních pomůcek, uloženy do archivních kartonů, zaevidovány a došlo k založení spisů o fondech. PA byl upozorněn na několik položek, jež byly uvedeny v inventářích, avšak do SOA nebyly odevzdány. Přírůstek byl zapsán v knize přírůstků SOA v Plzni pod č. 33/94. Archivní fond Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží, Klatovy čítal k 10. červenci 1995 celkem 43 evidenčních jednotek (32 úředních knih a 11 kartonů) a metráž činila 2,86 bm.

V roce 2000 byly v SOA v Zámrsku při pořádání fondu Karel Pacák, výroba galanterie, Třebechovice pod Orebem vyříděny písemnosti podniku Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech (spolu s materiály firmy Bedřich Vogt, továrna na jemné kožené zboží Varnsdorf), které byly poté předány do SOA v Plzni (dopis přijatý dne 25. srpna 2000, čj. SOA-2315/00-5). Roku 2009 se připojily ještě archiválie vyčleněné z dodatků fondu Velkostatek Žinkovy (dopis ze dne 6. dubna 2009, bez čj.).

Po GI 2001 byl archivní fond vykazován jako nezpracovaný. Následně došlo k zanesení do elektronické evidence NAD a byl vyhotoven EL NAD 10646. Při GI 2012–2013 nastala změna metráže z 2,86 bm na 2,02 bm a byl vytvořen nový EL NAD se stavem k 14. únoru 2013. Pro fond se nedochoval původní ukládací systém, spisový plán ani skartační řád.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond obsahuje archiválie vzniklé z činnosti podniku Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech. Jde zejména o materiály týkající se majetku společnosti, zaměstnanecké agendy, finančních záležitostí, účetnictví a technické dokumentace. Obsahově i časově je stav fondu mezerovitý. Dochovalo se minimum dokladů k právnímu vývoji, obchodu či výrobě. K dispozici nejsou jednací a organizační řády, zápisy z porad vedení, podklady k obchodní agendě, katalogy výrobků, propagační materiály, vzorníky ani archiválie, které by umožnily poznání technologie výroby. Z časového hlediska nejsou vůbec zastoupeny písemnosti z doby založení a zcela minimálně z 2. poloviny 19. i z počátku 20. století. Největší množství archivního materiálu pochází z let druhé světové války a dále z etapy po roce 1945. Kartotéka zaměstnanců od roku 1942 je součástí archivního fondu Kozak, kožedělné závody, n. p., Klatovy (inv. č. 19), neboť byla využívána i po začlenění do n. p. a v jejím vedení se pokračovalo až do roku 1949.

S ohledem na skutečnost, že nelze rekonstruovat původní registraturní systém původce, bylo při pořádání použito uměle vytvořené pořádací schéma. Archiválie byly rozříděny do sedmi oddělení, jež jsou ve dvou případech strukturována do dalších obsahových skupin:

I. Vedení a správa

- Právní vývoj
- Akcie a cenné papíry
- Národní správa
- Operativní řízení
- Majetek

II. Zaměstnanci

III. Finance a účetnictví

- Finanční záležitosti
- Účetnictví

IV. Obchod

V. Výroba

VI. Technická dokumentace

VII. Dokumenty majitele a jeho rodiny

Celková metráž archivního fondu před pořádáním činila 2,02 bm. Vnitřní skartaci nebylo nutno provádět. Ke zničení byly určeny pouze jednotliviny nearchivní povahy (původní obaly spisů, desky s kovovým vazačem aj.) o rozsahu 0,13 bm. Po přemanipulování

a uspořádání archiválií je fyzický rozsah fondu stále 2,02 bm a tvoří jej 95 evidenčních jednotek (32 úředních knih, 11 kartonů, 2 technické výkresy a 50 cenných papírů). Další dříve samostatně vykazované technické výkresy byly zařazeny do technické dokumentace.

Časový rozsah fondu je 1880–1948. Jazykem archiválií je čeština a němčina, objevuje se též angličtina. Jejich fyzický stav je dobrý, některé jsou mírně poškozeny na okrajích či v místě přeložení, případně tam, kde byly v minulosti sepnuty kovovými sponami, jež se při manipulaci postupem času vytrhly. V jedné hlavní knize (inv. č. 100) chybí několik listů. Restaurátorský zásah v době vzniku archivní pomůcky není nutný. Osobní, zeměpisný ani jiný rejstřík nebyl z důvodu nevelkého rozsahu fondu vyhotoven.

Při zpracování fondu a tvorbě archivní pomůcky byly použity *Zásady pro pořádání a inventarisaci archivního materiálu vzniklého z činnosti podniků a hospodářských organizací před znárodněním*, publikované v roce 1960 Archivní správou ministerstva vnitra, dále pak *Číselník pro pořádání archivních fondů podnikatelských společností z období před znárodněním*, který vydal jako metodický materiál Moravský zemský archiv v Brně roku 1995. Rovněž bylo přihlíženo k *Metodickému pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek* ze dne 12. března 2010, čj. SOAP/006-0767/2010, v platném znění. Současně byly užity pomůcky WANNER, Michal a kol. *Základní pravidla pro zpracování archiválií*. Praha : Odbor archivní správy a spisové služby MV ČR, 2015 a *Typový skartační rejstřík*. Ostrava : Montanex, 2013.

K získání uceleného přehledu o dějinách podniku lze využít několik dalších tematicky příbuzných fondů, konkrétně se jedná o Halěřový spolek dělnictva firmy B. Singer, Klatovy (EL NAD 10647), Nadleřšovací pensijní a podpůrný fond zaměstnanců firmy B. Singer, Klatovy (EL NAD 10648) a Obecně prospěšný spolek pro stavbu obytných domů zaměstnanců firmy B. Singer, Klatovy (EL NAD 10649). Dokumentace k některým strojům a zařízením, vyrobeným pro potřeby továrny, je uložena ve fondu Leopold Schifauer, továrna na stroje, kotlárna a kotlářství, slévárna kovů a železa, Klatovy (EL NAD 11143). Pro pochopení vývoje kožedělného průmyslu na Klatovsku v etapě po znárodnění je možno čerpat z fondu Kozak, kožedělné závody, n. p., Klatovy (EL NAD 10809). K období po roce 1989 se vztahuje fond Kozak, a. s., Klatovy (EL NAD 11116). Osobní dokumenty členů rodiny Singerových jsou umístěny v archivu Vlastivědného muzea Dr. Hostaše v Klatovech.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Dochované archiválie vypovídají o vývoji, činnosti a proměnách podniku Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech. Důležité jsou zvláště materiály právní a majetkoprávní povahy, např. výpisy z obchodního rejstříku (inv. č. 2), tržové smlouvy (inv. č. 21), výpisy z pozemkové knihy (inv. č. 22), kupní a nájemní smlouvy (např. inv. č. 26, inv. č. 28).

Z oddílu personální agendy mají význam nejen osobní spisy (inv. č. 32) a mzdové listy zaměstnanců (inv. č. 38, inv. č. 39), ale také písemnosti spojené s úkolovými sazbami nebo platy (inv. č. 36, inv. č. 37). Opomenout nesmíme ani archiválie týkající se finančních záležitostí a především účetnictví, mj. přiznání k dani z obratu (inv. č. 43) a zvláštní dani výdělkové (inv. č. 44), souvislou (i když ne zcela úplnou) řadu rozvah (inv. č. 52 – inv. č. 76) či seznamy dlužníků a věřitelů (inv. č. 121).

Mezi technickou dokumentací vyniká situační plán podniku se zakreslenou elektrickou sítí, zhotovený roku 1898 ve známém karlínském závodě Františka Křížíka (inv. č. 126). Další plány a technické výkresy jsou zařazeny ve spisech, jež poskytují informace o stavebních aktivitách a různých úpravách továrních objektů (např. inv. č. 128, inv. č. 131, inv. č. 133) nebo o adaptačních pracích v továrně Arnošta Weinerja (inv. č. 134) a v bývalé klatovské chemické továrně (inv. č. 135), jejichž prostory Singerův závod užíval v době okupace.

Cennou složkou fondu jsou archiválie vztahující se k některým majitelům a jejich příbuzným. Podávají svědectví o stěhování části rodiny do Finska (inv. č. 138), nastiňují majetkové poměry (např. inv. č. 139, inv. č. 140), ozřejmují jednání o vrácení podniku po druhé světové válce (inv. č. 143) a stručně též tragédii Arnošta a Roberta Singerových a Karolíny Fischelové, kteří zahynuli v koncentračních táborech (inv. č. 144).

Fond lze využít pro studium dějin podnikání v oblasti Pošumaví či historie Klatov jako někdejšího významného centra textilního a kožedělného průmyslu. Můžeme skrze něj rovněž sledovat přetváření podoby města v souvislosti s výstavbou nových továrních komplexů. Částečně přispívá i k poznání tragických osudů místního židovského obyvatelstva v letech nacistické okupace. Archivní fond je badatelsky přístupný bez omezení.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Archivní fond Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží, Klatovy z let 1880–1948 uspořádala a inventář sestavila Mgr. Lenka Špačková ve Státním oblastním archivu v Plzni, na pracovišti Klášter v roce 2017.

V Klášteře dne 15. 12. 2017

Mgr. Lenka Špačková

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Nepublikované archivní prameny

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, České Budějovice, inv. č. 246.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Klatovy, inv. č. 793.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Klatovy, inv. č. 797.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Praha, inv. č. 2525.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Strážov, inv. č. 1968.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Sušice, inv. č. 1988.

Národní archiv, fond *Matriky židovských náboženských obcí v českých krajích*, Třebíč, inv. č. 2165.

Národní archiv, fond *Policejní ředitelství v Praze*, Fischelová Karolína, sign. F 835/10.

Národní archiv, fond *Policejní ředitelství v Praze*, Singer Arnošt, sign. S 2234/2.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond *Kozak, kožedělné závody, n. p., Klatovy*, Kartotéka zaměstnanců závodu Singer, Klatovy, A–Z, inv. č. 19, ktt 1.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond *Kozak, kožedělné závody, n. p., Klatovy*, Katalog vybraných výrobků firmy Kozak při příležitosti výročí 150 let (1842–1992), inv. č. 61, kar 7.

Státní oblastní archiv v Plzni, fond *Krajský soud Klatovy*, Firemní spisy, Bohumil Singer Klatovy, sp. zn. AI 80, kar 131.

Státní okresní archiv Klatovy, fond *Okresní úřad Klatovy*, Židovské náboženské obce, inv. č. 1011, kar 264.

Prameny tištěné

Dekret presidenta republiky č. 5 ze dne 19. května 1945, o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů. Sbírnka zákonů a nařízení státu Československého, částka 4, vydána dne 23. května 1945, s. 7–10.

Historický lexikon obcí České republiky 1869–2005. 1. díl. Praha : Český statistický úřad, 2006.

Vyhláška ministra průmyslu č. 1256 ze dne 27. června 1948, o znárodnění podniků podle zákona č. 114/1948 Sb. Úřední list republiky Československé. 1. díl nařizovací, částka 126 ze dne 4. července 1948, s. 889–892.

Vyhláška ministra průmyslu č. 1416 ze dne 29. června 1948, o začlenění znárodněných podniků do Kozaku, kožedělných závodů, Klatovy, národního podniku. Úřední list republiky Československé. 1. díl nařizovací, částka 126 ze dne 4. července 1948, s. 949.

Literatura

BERÁNKOVÁ, Marie a kol. *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*. Žehušice : Městské knihy, 2001.

Firma Singer příkladem podnikatelů. *Nová doba*, 1936, roč. 42, č. 225 (12. 8.), s. 3.

GOLD, Hugo (ed.). *Die Juden und Judengemeinden Böhmens in Vergangenheit und Gegenwart*. Brünn; Prag : Jüdischer Buch- und Kunstverlag, 1934.

JIRÁK, Jan. *Klatovsko pod nacistickým útlakem : události na Klatovsku v letech 1933 až 1947*. Klatovy : Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech, 2015.

JIRÁK, Jan. *Strážovsko a jeho historie*. S. 1. : Mirek Toman, 2017.

Klatovy : město a okolí. Praha : Národohospodářská propagace Československa, s. d.

KŘÍŽ, Martin. *Klatovsko*. Praha; Litomyšl : Paseka, 2009.

MILER, Roman. Kozak býval jakousi „výkladní skříní“ našeho regionálního průmyslu. *Klatovský deník*, 2011, roč. 20, č. 173 (26. 7.), s. 6 (tentýž text byl publikován in: *Plzeňský deník*, 2011, roč. 20, č. 173 (26. 7.), s. 6).

NOVÁKOVÁ, Eva – MÍRKOVÁ, Marie. *Kozak, kožedělné závody, n. p., Klatovy (1942) 1948–1992 (1995) : inventář* [tiskem nepublikovaná archivní pomůcka č. 715]. Státní oblastní archiv v Plzni, 2016.

PETRŮV, Helena. *Zákonné bezpráví : Židé v Protektorátu Čechy a Morava*. Praha : Auditorium, 2011.

POUZA, Ludvík. Kožedělné továrny v Klatovech živila hlavně dragounská kasárna. *Klatovský deník*, 2012, roč. 21, č. 87 (12. 4.), s. 2 (tentýž text byl publikován in: *Vítaný host v Plzeňském kraji*, 2014, roč. 9, č. 3, s. 26–27).

ROZKOŠNÁ, Blanka – JAKUBEC, Pavel. *Židovské památky Čech : historie a památky židovského osídlení Čech*. Brno : Era, 2004.

STRNAD, Milan. *Židé v dějinách města Klatov*. Klatovy : Milan Strnad, s. d.

SÝKOROVÁ, Lenka a kol. *Klatovy*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2010.

VÁŇOVÁ, Ladislava – PROCHÁZKA, Zdeněk. *Klatovy město*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 2000.

WAGNER, Václav. *Klatovy*. Praha : Pražské nakladatelství V. Poláčka, 1948.

Z historie Strážova a jeho okolí. Strážov : Obecní úřad, 1995.

Zájem ciziny o klatovské kožené zboží. *Pravda*, 1945, roč. 1, č. 165 (24. 11.), s. 3.

Elektronické zdroje

Fischel Josef [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/139693-josef-fischel>> [cit. 15. 5. 2017].

Fischelová Eva Susanna [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/83969-eva-fischelova>> [cit. 15. 5. 2017].

Fischelová Gertruda [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/83972-gertruda-fischelova>> [cit. 15. 5. 2017].

Fischelová Karolína [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/139694-karolina-fischelova>> [cit. 15. 5. 2017].

Singer Arnošt [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/124072-arnost-singer>> [cit. 15. 5. 2017].

Singer Hanuš [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/124153-hanus-singer>> [cit. 15. 5. 2017].

Singer Harry [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/124154-harry-singer>> [cit. 15. 5. 2017].

Singer Robert [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/124315-robert-singer>> [cit. 15. 5. 2017].

Singerová Otilie [online]. Dostupné z: <<http://www.holocaust.cz/databaze-obeti/obet/124298-otilie-singerova>> [cit. 15. 5. 2017].

Seznam použitých zkratek

a. s.	akciová společnost
aj.	a jiné
AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
cit.	citováno
cm	centimetr
cpa	cenný papír
č.	číslo
čj.	číslo jednací
čp.	číslo popisné
dr.	doktor
ed.	edidit (vydal/-a)
EL	evidenční list
ev. jedn.	evidenční jednotka
GI	generální inventura
inv. č.	inventurní číslo
k. ú.	katastrální území
kar	karton
Kč/Kčs	koruna československá
kg	kilogram
kol.	kolektiv
kt	kartotéka
Mgr.	magistr
mj.	mimo jiné
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
n. p.	národní podnik
NAD	Národní archivní dědictví
např.	například
PA	podnikový archiv

roč.	ročník
s.	strana
s. d.	sine dato (bez data)
s. l.	sine loco (bez místa)
Sb.	Sbírka zákonů
sign.	signatura
SOA	státní oblastní archiv
SOAP	Státní oblastní archiv v Plzni (spisová značka)
sp. zn.	spisová značka
tvý	technický výkres
tzv.	takzvaný
ukn	úřední kniha

Příloha č. 2:

Výrobky řemenárny, sedlářského a brašnářského oddělení

řemenárna	výrobky	kožené hnací řemeny, řemínky, kožené manžety, ucpávky a těsnění pro průmyslové závody
	odběratelé	Škodovy závody, Českomoravská Kolben-Daněk, Báňská a hutní společnost aj.
sedlářské oddělení	výrobky	vojenská kožená výstroj – opasky, sumky, brašny, sedla, postroje
	odběratelé	ministerstvo národní obrany aj.
brašnářské oddělení	výrobky	kožené nákupní tašky, kufry, aktovky, dámské kabelky
	odběratelé	Nizozemsko, Belgie, Francie, Skandinávie aj.

Příloha č. 3:

Životní osudy potomků továrníka Jindřicha Singera

jméno	datum narození	
Arnošt	1. dubna 1889	narozen v Klatovech, dvojče Roberta Singera, žil v Praze, manželka Otilie, rozená Sinková (*1894), měli syny Hanuše (*1919) a Harryho (*1922), transportován v lednu 1942 z Prahy do Terezína a v květnu 1942 z Terezína do Sobibóru, zahynul
Robert	1. dubna 1889	narozen v Klatovech, dvojče Arnošta Singera, žil v Klatovech, soukromník, transportován v prosinci 1942 z Prahy do Terezína a v březnu 1944 z Terezína do Osvětimi, zahynul
Karolína	8. ledna 1894	narozena v Klatovech, provdána za Josefa Fischela (*1883), žili ve Vídni a poté v Brně, přestěhovali se do Prahy, měli dcery Gertrudu (*1920) a Evu Susannu (*1925), transportována v červenci 1942 z Prahy do Terezína a v srpnu 1942 z Terezína do Malého Trostince, zahynula
Leo	2. prosince 1894	narozen v Klatovech, spolujitel továrny (do firmy vstoupil roku 1918), manželka Irena, rozená Subaková (*1906), měli dcery Evu (*1926) a Kitty (*1931), vystěhovali se do Finska a poté do Brazílie
Otto	11. února 1898	narozen v Klatovech, spolujitel továrny (do firmy vstoupil roku 1923), vystěhoval se do Finska a poté do Brazílie

Příloha č. 4:

Přehled provozů na počátku roku 1945

místo	druh provozu
Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží v Klatovech	hlavní závod
pobočka Horažďovice	dílny
pobočka Koloveč	dílny
pobočka Nepomuk	dílny
pobočka Přeštice	dílny
pobočka Velhartice	dílny
pobočka Praha 2	dílny

Příloha č. 5:

Přehled počtu zaměstnanců v letech 1939–1945

rok	počet zaměstnanců
1939	302
1940	302
1941	279
1942	477
1943	671
1944	744
1945	296

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Vedení a správa

Právní vývoj

1	Živnostenská oprávnění	1943–1947	kar 1
2	Výpisy z obchodního rejstříku	1917–1947	kar 1
3	Změny v obchodním rejstříku	1913–1948	kar 1
4	Úmluva společníků	1930	kar 1
5	Ustanovení treuhänderů	1939–1945	kar 1
6	Oznámení o zřízení poboček v Nepomuku a Přešticích	1943	kar 1

Akcie a cenné papíry

7	Přihlašování a prodej cenných papírů	1945–1947	kar 1
8	Akcie firmy Emzet, akciová továrna obuvi v Plzni v nominální hodnotě 400 Kč (ukázky)	1919–1920	cpa 1–50

Národní správa

9	Průběh národní správy	1945–1947	kar 1
10	Směrnice pro národní správu	1945–1947	kar 1
11	Hlášení národního správce za roky 1945–1947	1946–1947	kar 1

Operativní řízení

12	Oběžníky Hospodářské skupiny československého průmyslu kožedělného a Odborné skupiny československého průmyslu koželužského	1945–1946	kar 1
13	Korespondence přijatá	1940–1947	kar 2
14	Korespondence odeslaná	1939–1946	kar 2
15	Zpráva o činnosti treuhändera Wolfganga Grafa	1940	kar 2
16	Výroční zpráva za rok 1940	1941	kar 2
17	Měsíční hlášení o výrobě	1941–1942	kar 2
18	Roční hlášení o výrobě v kožedělném průmyslu za roky 1934–1936	1935–1937	kar 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
19	Hlášení skutečných a předpokládaných výsledků hospodaření pro roky 1946–1948	1947	kar 2
20	Přibližný rozpočet na stavební úpravy v továrně	1940	kar 2
Majetek			
21	Trhové smlouvy (mj. 3 situační plány)	1880–1941	kar 2
22	Výpisy z pozemkové knihy, pozemnostní archy, usnesení o zápisech do pozemkové knihy	1921–1946	kar 2
23	Domovní archy pro sčítání domů a bytů	1946	kar 2
24	Odhady hodnoty továrny	1939–1942	kar 2
25	Kupní smlouva na pozemky patřící chemické továrně v Klatovech	[1942]	kar 2
26	Smlouva o prodeji firmy podniku Polický, n. p., Chrudim	1946	kar 2
27	Nájemní smlouva na prostory v továrně Arnošta Weinera v Klatovech	1941	kar 2
28	Nájemní smlouva na tovární budovu ve Velkých Hydčicích	1941	kar 2
29	Dohoda o podnájmu prostor v Živnostenské besedě v Klatovech	1944	kar 2
30	Škody způsobené válkou a mimořádnými poměry	1945–1947	kar 2
31	Škody způsobené požáry v továrně	1945–1946	kar 2
II. Zaměstnanci			
32	Osobní spisy zaměstnanců A–K	1937–1948	kar 3
32	Osobní spisy zaměstnanců L–P	1938–1948	kar 4
32	Osobní spisy zaměstnanců R–Z	1923–1948	kar 5
33	Osobní listy zaměstnanců	1906–1947	kar 6
34	Seznamy zaměstnanců dle roku narození	1945–1946	kar 6
35	Kolektivní smlouvy	1926–1933	kar 6
36	Úkolové sazby	1925–1947	kar 6

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
37	Platy vedoucích, administrativních a technických zaměstnanců	1947	kar 6
38	Mzdové listy zaměstnanců	1943	kar 7
39	Mzdové listy zaměstnanců (ukázky)	1945–1948	kar 7
40	Učňovská škola a internát	1946–1948	kar 7
III. Finance a účetnictví			
Finanční záležitosti			
41	Stavební a nestavební investice v rámci dvouletého plánu	1946–1947	kar 7
42	Berní knížka	1942–1947	kar 7
43	Přiznání k dani z obratu za kalendářní roky 1942–1947	1943–1948	kar 7
44	Přiznání k zvláštní dani výdělkové za berní roky 1943–1946	1946–1947	kar 8
45	Poplatek ze služebních požitků	1939–1945	kar 8
46	Dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí	1947	kar 8
47	Výpisy z bankovních účtů	1939–1948	kar 8
48	Investiční úvěry	1947	kar 8
49	Přihlášky majetkových hodnot a vkladů	1945–1946	kar 8
50	Výkaz pohledávek a platů došlých za vyvezené zboží	1946–1948	kar 8
51	Revizní zpráva	1940	kar 8
Účetnictví			
52	Rozvaha	1915	ukn 1
53	Rozvaha	1916	ukn 2
54	Rozvaha	1918	ukn 3
55	Rozvaha	1920	kar 8
56	Rozvaha	1925	kar 8
57	Rozvaha	1926	kar 8
58	Rozvaha	1927	kar 8
59	Rozvaha	1928	kar 8

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
60	Rozvaha	1929	kar 8
61	Rozvaha	1930	kar 8
62	Rozvaha	1931	kar 8
63	Rozvaha	1932	kar 8
64	Rozvaha	1933	kar 8
65	Rozvaha	1934	kar 8
66	Rozvaha	1935	kar 8
67	Rozvaha	1938	kar 9
68	Rozvaha	1939	kar 9
69	Rozvaha	1940	kar 9
70	Rozvaha	1941	kar 9
71	Rozvaha	1942	kar 9
72	Rozvaha	1943	kar 9
73	Rozvaha	1944	kar 9
74	Rozvaha	1945	kar 9
75	Rozvaha	1946	kar 9
76	Rozvaha	1947	kar 9
77	Inventura k 30. září 1941	1941	kar 9
78	Inventura k 31. prosinci 1942	1942	kar 9
79	Inventura k 31. prosinci 1943	1943–1944	kar 9
80	Inventura z května 1945	1945	kar 9
81	Inventura k 31. prosinci 1945	1945–1946	kar 9
82	Inventura vybavení jednotlivých továrních oddělení	1948	kar 10
83	Účtové osnovy	1943–1947	kar 10
84	Výsledné účty	1942	kar 10
85	Výsledné účty	1943	kar 10
86	Výsledné účty	1944	kar 10
87	Výsledné účty	1945	kar 10
88	Účty za opravy válečných škod	1945–1946	kar 10
89	Amortizační plány	1942–1947	kar 10

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
90	Hlavní kniha I	1920	ukn 4
91	Hlavní kniha II	1920	ukn 5
92	Hlavní kniha	1921	ukn 6
93	Hlavní kniha I	1922	ukn 7
94	Hlavní kniha II	1922	ukn 8
95	Hlavní kniha I	1923	ukn 9
96	Hlavní kniha II	1923	ukn 10
97	Hlavní kniha	1924	ukn 11
98	Hlavní kniha	1925	ukn 12
99	Hlavní kniha	1926	ukn 13
100	Hlavní kniha I	1927	ukn 14
101	Hlavní kniha II	1927	ukn 15
102	Hlavní kniha	1928	ukn 16
103	Hlavní kniha I	1929	ukn 17
104	Hlavní kniha II	1929	ukn 18
105	Hlavní kniha	1930	ukn 19
106	Hlavní kniha	1931	ukn 20
107	Hlavní kniha	1932	ukn 21
108	Hlavní kniha	1933	ukn 22
109	Hlavní kniha	1934	ukn 23
110	Hlavní kniha	1935	ukn 24
111	Hlavní kniha	1936	ukn 25
112	Hlavní kniha	1937	ukn 26
113	Hlavní kniha	1938	ukn 27
114	Hlavní kniha	1939	ukn 28
115	Hlavní kniha	1940	ukn 29
116	Hlavní pokladní kniha (do března 1947)	1943–1947	ukn 30
117	Hlavní pokladní kniha (od března 1947)	1947	ukn 31
118	Pomocná kniha	1933–1942	ukn 32
119	Konta zahraničních skladů	1939	kar 10

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
120	Konta zahraničních odběratelů	1939–1942	kar 10
121	Seznamy dlužníků a věřitelů	1944–1947	kar 10
IV. Obchod			
122	Obchodní korespondence se zahraničím	1938–1946	kar 10
123	Prohlášení k vývozu a dovozu zboží	1939	kar 10
V. Výroba			
124	Certifikáty k ochraně vzorů	1942	kar 11
125	Kalkulace cen výrobků	1944–1945	kar 11
VI. Technická dokumentace			
126	Situační plán se zakreslenou elektrickou sítí (Schema elektrické sítě továrny pana Boh[umila] Singera v Klatovech) Křížík František, Praha-Karlín, 1 : 240, tuš, plátno, 40 × 39 cm	1898	tv 1
127	Situační plán továrny (Situační plán továrny na kůže a hnací řemeny F[irm]y Bohumil Singer v Klatovech) Horák Karel, Klatovy, 1 : 200, světlotisk, papír, 83 × 55 cm	1939	tv 2
128	Dokumentace k projektu čerpání vody z Drnového potoka v Klatovech pro potřeby továrny a k čističce odpadních vod (mj. 6 technických výkresů)	1926–1947	kar 11
129	Dokumentace ke stavbě kantýny, jídelního sálu pro dělníky, bytů pro zaměstnance, kanceláří, obydlí pro vrátného a k dalším úpravám v areálu továrny (mj. 1 technický výkres)	1939–1943	kar 11

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
130	Dokumentace ke stavbě budovy na tříslové nádrže (mj. 6 technických výkresů)	1940–1941	kar 11
131	Dokumentace k přestavbě bývalé kotelny na zámečnickou dílnu (mj. 5 technických výkresů)	1941–1942	kar 11
132	Dokumentace ke stavbě zděného oplocení u továrny a provizorního plotu kolem pozemků v k. ú. Klatovy (mj. 2 technické výkresy)	1941–1942	kar 11
133	Dokumentace ke stavbě truhlářské dílny (mj. 2 technické výkresy)	1941	kar 11
134	Dokumentace k adaptaci továrny Arnošta Weinera v Klatovech pro potřeby firmy Bohumil Singer (mj. 3 technické výkresy)	1941–1942	kar 11
135	Dokumentace k adaptaci chemické továrny v Klatovech pro potřeby firmy Bohumil Singer (mj. 18 technických výkresů)	1942–1945	kar 11
136	Dokumentace k provozovně ve Velkých Hydčicích (mj. 13 technických výkresů)	1941–1944	kar 11
137	Dokumentace ke strojům	1907–1947	kar 11
VII. Dokumenty majitele a jeho rodiny			
138	Stěhování rodiny Lea a Ireny Singerových do Finska	1939	kar 11
139	Seznamy majetku Lea a Ireny Singerových	1939	kar 11
140	Seznamy majetku Otty a Roberta Singerových	1939	kar 11
141	Seznamy rodinného majetku	[1939]	kar 11
142	Seznamy odevzdaného majetku	1939–1940	kar 11
143	Podklady pro jednání rodiny Singerových o restituci podniku po skončení druhé světové války	1945	kar 11
144	Vyřizování pohledávek Roberta a Ireny Singerových a Karolíny Fischelové	1945–1947	kar 11
145	Seznam rozprodaného majetku Ireny Singerové	1946	kar 11

Název archivní pomůcky:	Bohumil Singer, továrna na kůže, hnací řemeny a kožené zboží, Klatovy
Značka archivního fondu:	B. Singer Klatovy
Časové rozmezí:	1880–1948
Počet evidenčních jednotek:	95 (32 úředních knih, 11 kartonů, 2 technické výkresy, 50 cenných papírů)
Počet inventárních jednotek:	145
Rozsah v bm:	2,02
Stav ke dni:	15. 12. 2017
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Lenka Špačková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Lenka Špačková
Počet stran:	28
Počet exemplářů:	5
Schválil:	Mgr. Petr Hubka, ředitel Státního oblastního archivu v Plzni, dne 15. 12. 2017, čj. SOAP/006-2363/2017